

Міжнародний день рідної мови: історія свята та нові правила в українській мові

Як з'явилося свято рідної мови

Щороку 21 лютого світ відзначає Міжнародний день рідної мови (International Mother Language Day). А запровадили його для сприяння мовній і культурній різноманітності й

багатомовності.

Так, Міжнародний день рідної мови був проголошений на конференції ЮНЕСКО 17 листопада 1999 року. Дата для свята була вибрана **на згадку про трагічні події, що сталися в Бангладеші 21 лютого 1952 року.**

Що сталося? Тоді від куль поліцейських загинули студенти, котрі вийшли на демонстрацію на захист своєї рідної мови бенгалі, вимагаючи визнати її однією з державних мов країни. Відтоді ця дата у Бангладеші стала днем полеглих за рідну мову, а весь світ відзначає День рідної мови.

Експерти стверджують, що зараз близько **половина із 6 тисяч розмовних мов світу загрожує зникнення.** Тож, у ЮНЕСКО впевнені, що створення свята – це важливий крок до визнання необхідності захистити різноманіття культур і зберігати повагу до мови як показника культури.

До слова, в Україні **рідній мові присвячене ще одне свято** – День української писемності та мови, яке відзначають 9 листопада (в день вшанування пам'яті преподобного Нестора Літописця).

Цікаві факти про українську мову

Єдиною державною мовою нашої країни є **українська.** Наша мова пройшла нелегкий шлях. Однак, попри всі перешкоди, для 45 мільйонів людей вона була і є рідною, є мовою їхніх дідів, батьків і буде також мовою їхніх дітей.

Ми підготували для вас **цікаві факти про українську мову**:

- Вчені запевняють, що **найближчою генеалогічно до української є білоруська мова**. А все через те, що починаючи з 9 – 11 століття обидві мови формувалися на спільній діалектній базі, а обидва народи до XVI століття мали спільну писемну книжну українсько-білоруську мову.
- Сучасна українська мова містить **приблизно 256 тисяч слів**. За лексичним запасом українська є найбільш спорідненою з білоруською – 84% спільної лексики, польською – 70% і сербською – 68% . А от з російською – 62%.
- Українська мова – одна з **найбільш вокальних та милозвучних мов світу**. Філологи кажуть, що все це – через те, що ми маємо досить велику кількість фонем — 48.

Українська мова має свій [офіційний сайт](#), який містить багато цікавої інформації і про історію мови, і багато корисних для справжніх гуманітаріїв практичних даних.

- Українська мова має **чимало говірок**: Степовий говір, Слобожанський, Середньонаддніпрянський, Підляський, Західнополіський, Середньополіський, Східнополіський.
- Українська мова є однією із найдавніших на нашому континенті.
- **Найдовшим словом** в українській мові є слово "дихлордифенілтрихлорметилметан". Так називається хімікат, з допомогою якого борються із шкідниками.
- Найбільше наших слів **починаються з літери "п"**, а найчастіше використовується – "о". А от букви "ф" і "г" використовуються найрідше. Адже слова на літеру "ф" здебільшого запозичені.
- Українська мова надзвичайно багата на синоніми. **Найбільшу кількість синонімів має слово "бити"**. Згідно із словником, їх понад 40.
- Перша згадка про українські слова датована **448 роком**. Візантійський історик Пріск Панійський перебував у таборі вождя гунів

Аттіли на території сучасної України і записав у своєму нотатнику слова "мед" і "страва".

- **Найстарішою українською піснею** вважається балада "Дунаю, Дунаю, чому смутен течеш?"
- Найбільше перекладів серед українських творів має **"Заповіт" Тараса Шевченка**: його переклали 147 мовами народів світу.

Як святкують День рідної мови в Україні

День рідної мови вкрай важливий для нас. Адже на сьогодні Україна є батьківщиною для людей найбільш різних національностей. До того ж, частина українців вважають рідною мовою кримськотатарську, польську, молдавську, литовську, російську або ж болгарську.

Нові правила в українській мові

Новий український правопис почав діяти 3 червня 2019 року.

Головні зміни в новому правописі української мови:

- **"И" на початку слова**

Це, власне, компроміс із правописом 1928 року, який передбачав вживання літери "и" на початку слів. У проєкті нового правопису надається перевага літері "і", однак перед приголосними "н" та "р" можна вживати два варіанти написання: "індик" та "индик", "ирій" та "вирій", "ірод" та "ирод" тощо.

Також, наприклад, пропонується затвердити **вживання "и" на початку**: дієслова "икати" та іменника "икавка" та похідних від цих слів. У художніх текстах допускатиметься заміна "і" на "и" в кінці слів під час відмінювання: "смерти", "радости".

- **Більше "Г" у словах**

Новий правопис пропонує розширити застосування "г" у, наприклад, іноземних власних назвах, деяких іменах. У прізвищах та іменах людей допускатиметься передавання звуку [g] двома способами: як із використанням букви "г" так із використанням "г" – і як, наприклад, Гуллівер, і як Ґуллівер.

Запозичені з європейських та деяких східних мов слова, які містять звук [h], і фонетично близькі до нього звуку передавати пропонують буквою "х" (тобто,

слова "хобі", "хокей" і "холдинг" лишаться незмінними). Але, наприклад, слово "хостел" пропонується вживати як "гостел", оскільки при англійській вимові цього слова чується більше [г], ніж [х].

- **Більше "етерів"**

Пропонується кілька варіантів написання слів грецького походження, де зазвичай звук [th] передається літерою "ф": "анафема" – "анатема", "ефір" – "етер", "міф", "міфологія" – "міт" і "мітологія", "Афіни" – "Атени". Проте, слова англійського походження ця зміна не зачіпає – Артури та Агати писатимуться традиційно.

- **Повернення йотування**

Ще один компроміс із правописом 1928 року. Звук [j] у сполученні із голосними буде передаватись буквами "є", "ї", "ю", "я": "проєкт", "проєкція", "траєкторія", "фоє" тощо.

24 КАНАЛ

НОВИЙ ПРАВОПИС: ЯК ПРАВИЛЬНО

- И НА ПОЧАТКУ СЛОВА**
✓ індик та индик ✓ ирій та вирій
- БІЛЬШЕ І У СЛОВАХ**
- БІЛЬШЕ ЕТЕРІВ**
✓ анафема та анатема ✓ міф та міт
✓ ефір та етер ✓ Афіни та Атени
- ПОВЕРНЕННЯ ЙОТУВАННЯ**
[j] із голосними буде передаватись буквами є, ї, ю, я: ✓ проєкт ✗ проект
- МЕНШЕ ДЕФІСІВ**
✓ полмузика ✓ вебсторінка ✓ пресконференція
✗ поп-музика ✗ веб-сторінка ✗ прес-конференція
- ПІВ – ОКРЕМО**
✓ пів Києва ✓ пів яблука ✓ пів години
✗ пів-Києва ✗ пів' яблука ✗ півгодини
Але: півострів, півзахист або півоберт
- ДИФТОНГИ АУ – АВ**
✓ аудиторія та авдиторія
✓ пауза та павза
- ОНОВЛЕНІ ВЕЛИКІ БУКВИ**
Релігійні поняття – пишемо з великої:
✓ Бог ✓ Трійця
✗ бог ✗ трійця
Посади українських держслужбовців – з маленької:
✓ президент ✗ Президент
- ФЕМІНІТИВИ:**
Використовуємо: директорка, учениця, філологиня, поетеса

Менше дефісів

Новий правопис пропонує слова з першими іноземними частками писати разом (зараз частина з них пишеться разом, а частина через дефіс), відтак слова "попмузика", "вебсторінка" "пресконференція" і "експрезидент" писатимуться без дефіса.

"Пів яблука" та "пів години"

Новий правопис пропонує писати невідмінюваний числівник "пів" (у значенні "половина") окремо: пів Києва, пів яблука, пів години. Разом з "пів"

писатимуться лише ті слова у називному відмінку, що виражають єдине поняття: "півострів", "півзахист" або "півоберт", наприклад.

"Авдієнція" та "фавна"

Новий правопис пропонує урізноманітнити традицію передавання буквосполучення "au" та розширити можливі варіанти транслітерації. Проєкт

документу допускає орфографічні варіанти: "аудієнція" і "авдієнція", "аудиторія" та "авдиторія", "пауза" та "павза", "фауна" та "фавна".

- **Менше "лапок".**